

Preek in het Oecumenisch City Pastoraat, op de tweede adventszondag, 8 december 2019, Nijmegen, Stevenskerk

Lezingen: Jes. 11,1-10 en Mt. 3,1-11

Het kleine begin van Gods kracht

Wat Johannes de Doper hier aankondigt in ons evangelie is hopen en verwachten, maar eigenlijk meer dan dat: het gaat om een zeker weten en hij kan niet anders dan wat op handen is met de grootste kracht en vurigheid aankondigen: “het koninkrijk van de hemel is nabij en maak daarom de paden recht voor de komende Heer” (Mt. 3,2-3). De profeet die in Jesaja optreedt om Israël op de juiste wegen te wijzen en deze gereed te maken voor de komst van de Eeuwige (Jes. 40,3), deze profeet is nu teruggekeerd in de persoon van Johannes de Doper. En hij kondigt niets minder aan dan een messiaanse tijd – deze wereld omgekeerd, zoals we even later zullen horen wanneer Jezus zijn zaligsprekingen doet in de bergrede (Mt. 5,1-11).

Kunnen wij nog zo verwachten als Johannes de Doper doet? Ja kunnen we überhaupt nog verwachten? Hoe staat het met ons vermogen nog iets te verwachten? Het lijkt wel of het leven van veel mensen op dit moment balanceert tussen hoop en vrees. “Zal ik mijn pensioen wel halen?” “Hoe zal het gaan met klimaat?” “Kan ik nog wel een woning vinden?” “Red ik het wel met mijn lichamelijke conditie in de komende jaren?” “Kan ik de stijgende woonlasten wel dragen?” “Waar moet het heen met een samenleving met steeds meer daklozen?” “Krijg ik wel voldoende opdrachten binnen?” “Hoe lang houd ik het nog vol in mijn eentje?” “Kan ik mijn partner wel blijven verzorgen gezien haar of zijn sterk afnemende gezondheid?” “Kan ik de oplopende stress in mijn werk wel aan?” Achter veel voordeuren is er een zekere bevangenheid als het om dit soort persoonlijke en maatschappelijke vragen gaat. Voor heel wat mensen is het dagelijks leven en zijn de dagelijkse zorgen een kwestie van: “ik hoop maar dat het mijn tijd zal duren”, of “ik hoop maar dat het lijntje niet breekt.” Zo’n gevoel is heel begrijpelijk, want breekt het lijntje inderdaad, dan is dat in veel gevallen een probleem, zo niet een ramp. Zelfredzaamheid heet het ideaal, maar de praktijk is vaak een besef van onmacht.

Tegenover dit levensgevoel moet Johannes' aankondiging van iets totaal anders, het rijk Gods, wel schrik aanjagen, want dat kan het toch al zo wankele evenwicht in ons leven omver gooien. Als de bijl al aan de wortel ligt, zoals Johannes zegt (3,10), heb je dan nog iets goeds, iets hoopvol te verwachten, iets om naar uit te zien?

Toch moeten we Johannes' profetie serieus nemen. Want hij kondigt een heil aan dat haaks staat op alles wat het menselijk leven onmenselijk maakt. En dat zijn zeker ook onze gevoelens van onmacht die ons verlammen. Als je daarvan af wilt, zul je moeten proberen open te staan voor wat daaraan een eind maakt, de staak in het wiel, de onderbreking in de tredmolen van de malende gedachten. Onderbreking. Onderbreking is volgens de afgelopen week overleden bekende Duitse theoloog Johann Baptist Metz de kortste definitie van wat godsdienst is. Gods heil en bevrijding onderbreken, ja doorbreken alles wat mensen op sociaal en persoonlijk vlak gevangen zet 'omdat het nu eenmaal zo is, omdat het nu eenmaal de gang der dingen en van de maatschappij is'.

Verwachtingsvolle openheid voor deze radicale onderbreking van Godswege, daartoe roept Johannes de Doper zijn omstanders en ons op. Het is dringend. De vereiste ontvankelijkheid moet maximaal zijn. Uiteraard, want God komt niet zomaar. Maar misschien komt dit allemaal toch wat overweldigend en intimiderend over. Kunnen wij Gods heil wel aan?

Tegelijkertijd vraagt Johannes om een maximale inspanning van onze kant: "maakt recht de paden van de Heer" en "brengt goede vruchten voort die nieuw leven waardig zijn" (3,3; 3,8; 3,10). En bij dit alles moeten we ons bekeren, omkeren, we moeten ons laten reinigen in de bekeringsdoop die Johannes toedient en we moeten de weg van de Eeuwige recht maken. Natuurlijk, want om welke weg zou het anders moeten gaan? Maar de vraag blijft niettemin: is dit niet te hoog gegrepen, teveel gevraagd? Kunnen we dit allemaal opbrengen, ook al is het uiteindelijk perspectief nog zo mooi?

Johannes de Doper wijst in zijn profetie naar degene die na hem komt, Jezus. In deze adventsperiode kijken we naar Jezus uit als het kind dat van Godswege ons tegemoet komt. In een kerstpreek van ongeveer een eeuw geleden heeft Titus Brandsma gezegd dat met de komst van het kind Jezus God zich klein heeft gemaakt *opdat* de

mens *groot* en *krachtig* zou worden. Dit is het paradoxale van Gods heil. Niet een overweldigende goddelijke inbreuk of een bovenmenselijke krachtsinspanning kenmerken de komst van het koninkrijk der hemelen. Neen, het is de kleinheid van het Godskind dat de mens in zijn kracht stelt – ook om het hoofd te bieden aan alle hoofdbrekens, aan alles wat ongerijmd is in ons leven.

De profetie uit Jesaja 11 sluit wonderwel op dit inzicht aan. De telg van de stronk van Jesse is vol van de geest van de Eeuwige, een geest van wijsheid en kracht zal op hem rusten, staat er (Jes. 11, 2-3). Hij zal rechtvaardig heersen en gerechtigheid en trouw zijn hem eigen (Jes. 11, 4-5). In de christelijke traditie wordt de komst van deze telg betrokken op Jezus en Gods menswording. En in de mystieke traditie wordt vaak gezegd dat Gods menswording zich uiteindelijk voltrekt op de bodem van iedere mensenziel. Daarom kunnen we zeggen dat de kracht, de wijsheid en rechtvaardigheid van deze telg ons allemaal ten deel vallen. God begint klein, ook in ons, en doorbreekt allengs onze angsten, onmacht en bevangenheid – tot in een mate die de stoutste verwachtingen overtreft. In bijna paradijselijke termen schrijft de profeet erover. De wolf ligt naast het lam; de panter naast het boekje; het kalf, de leeuw, de beer, de jongen, de adder en de zuigeling: zij liggen bij elkaar en spelen met elkaar (Jes. 11,6-8).

Het ongelooflijke wordt waar. Wij mogen ook in die tuin spelen, als we ons overgeven aan de kiemkracht van Gods rijk in ons en onder ons en zo zelf groeien in kracht – te beginnen in deze advent.

Moge het zo zijn.

Leo Oosterveen